

ضرورت XBRL؛ گزارشگری مالی در قرن 21

مسعود حسنی القار¹

1- عضو هیات علمی گروه حسابداری دانشگاه بزرگمهر قاینات و عضو انجمن
حسابداری ایران

پست الکترونیکی: acc.hasani@gmail.com

ضرورت XBRL؛ گزارشگری مالی در قرن 21

مسعود حسنی القار¹

عضو هیأت علمی گروه حسابداری دانشگاه بزرگمهر قاینات و عضو انجمن حسابداری ایران

چکیده

فناوری مبادله الکترونیکی اطلاعات و گزارشگری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی، شیوه تعاملات و اطلاع رسانی در مورد وضعیت و عملکرد مالی شرکت‌ها به دینفعان مختلف را دچار تغییر نموده است. یکی از ابزارهای مبتنی بر این فناوری که مورد توجه زیادی قرار گرفته است و منافع عمده‌ای را در کلیه مراحل تجزیه و تحلیل و گزارشگری تجاری ارائه می‌کند، زبان توسعه پذیر گزارشگری تجاری (XBRL) است. زبان توسعه پذیر گزارشگری تجاری، اطلاعات مالی را با روشی استاندارد شده در زمینه تهیه، انتشار و تبادل اطلاعات مالی ارائه می‌کند. یکی از ویژگی‌های مهم استفاده از گزارشگری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی به جای روش‌های سنتی، کاهش هزینه گردآوری، پردازش و انتشار اطلاعات است که موجب صرفه جویی در هزینه فعالیت‌های مختلف مالی و تجاری می‌شود.

روند رو به رشد بکارگیری و استفاده از XBRL در دنیا نشانگر این است که این روش به عنوان آینده گزارشگری مالی محسوب شده و چه بسا موجب کنار گذاشتن روش‌های موجود برای گزارشگری شود. در چنین فضایی، ایجاب می‌نماید که هر چه زودتر در جهت پیوستن به این موج عظیم فناوری، مفاهیم و دستاوردها و ابزار جدید را شناسایی و بکاربندیم تا علاوه بر موفقیت در عرصه رقابت بین المللی، از قافله پیشرفت و توسعه باز نمانیم.

واژگان کلیدی: زبان توسعه پذیر گزارشگری تجاری (XBRL)، زبان توسعه پذیر گزارشگری اطمینان بخش (XARL)، حوزه، عوامل موفقیت پیاده‌سازی، فناوری اطلاعات

1- نویسنده مسئول: acc.hasani@gmail.com

مقدمه

در سال‌های پایان قرن بیستم و زمانی که بهره‌برداری و سوء استفاده‌های غیر قانونی فراوانی که در بازارهای مالی دنیا رخ داد، منجر شد تا یک عزم بی‌سابقه و بین‌المللی بر عملیات حسابداری و شفافیت بیشتر در گزارشات مالی پدید آید. یکی از عواملی که به بحران در گزارشات مالی انجامید، نامناسب بودن اطلاعات در فرمت‌های کاغذی و یا الکترونیکی مشابه کاغذ بود که فاقد ویژگی‌های لازم برای انتقال کارآمد اطلاعات مالی پیچیده به سرمایه‌گذاران، قانون‌گذاران و سایر ذینفعان می‌باشد. در تصمیم‌گیری‌های مالی توسط مدیران، دسترسی آسان و مطمئن به اطلاعات و برقراری ارتباط سریع با بازارها اهمیت و حساسیت خاصی دارد. امروزه گزارشگری تجاری با انبوهی از مشکلات مانند ناکارایی، تجزیه و تحلیل نامناسب، انتشار نامناسب اطلاعات تجاری در بین استفاده‌کنندگان اطلاعات تجاری روبرو است. بنابراین دستیابی به یک سامانه گزارشگری تجاری مناسب برای حل مسایل ناکارایی‌ها بسیار مهم است.

گزارشگری مالی به عنوان نتیجه نهایی سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری¹ برای استفاده‌کنندگان از اطلاعات مالی جهت ارائه وضعیت مالی و پاسخگویی و نیز در نقش مباشرت مدیریت، مهم تلقی می‌شود. پیشرفت‌های سریع در رایانه و فناوری اطلاعات، روش‌های کسب و کار و روش انتشار اطلاعات را متحول نموده است و سازمان‌ها در حال تلاش برای ارائه اطلاعات مالی در اینترنت هستند تا امکان دسترسی کاربران به اطلاعات و تبادل مؤثر و به موقع اطلاعات بین تهیه‌کنندگان و ذینفعان افزایش یابد. با این وجود، این امر به دلیل فقدان قالب‌های پذیرفته شده عمومی و مشترک برای ارائه اطلاعات، پرهزینه و همراه با خطاست. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر² به منظور غلبه بر این محدودیت‌ها ایجاد شد.

این زبان اطلاعات مالی را با روشی استاندارد شده در زمینه تهیه، انتشار و تبادل اطلاعات مالی ارائه می‌کند. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر زبانی مبتنی بر XML است

1- Accounting Information Systems
2-eXtensible Business Reporting Language (XBRL)

که برای ارتباط الکترونیکی داده‌های تجاری است¹. زبان XBRL در واقع اقتباس حرفه مالی از XML برای گزارشگری مالی است. در XBRL به تمام داده‌های مالی برچسب‌هایی زده می‌شود که آن‌ها را به عنوان دارایی، بدهی، سرمایه، سود و غیره از هم متمایز می‌سازد. بنابراین کاربران می‌توانند به آسانی، داده‌ها را همراه با برچسب‌هایی مثل وجوه نقد استخراج یا تغییر شکل دهند و به کمک نرم افزارهای کاربردی تحلیلی، تجزیه و تحلیل کنند [1]. ایکس بی آر ال منافع عمده‌ای را در همه مراحل تجزیه و تحلیل و گزارشگری تجاری ارائه می‌کند. این منافع، شامل کاهش بهای تمام شده، سرعت عمل، عملیات خودکار، اعتمادبخشی و بررسی دقیق تر داده‌ها، بهبود فرآیندها، تجزیه و تحلیل پیشرفته، کیفیت بالاتر اطلاعات و تصمیم‌گیری است. همچنین، تهیه کنندگان و استفاده کنندگان داده‌های مالی را قادر می‌سازد تا از فرآیندهای دستی هزینه بر که به طور عام شامل مقایسه زمان مصرف شده و جمع‌آوری و ثبت دوباره داده‌ها است، دوری کنند. روند رو به رشد بکارگیری و استفاده از XBRL در دنیا نشانگر این است که این روش به عنوان آینده گزارشگری مالی محسوب شده و چه بسا موجب کنار گذاشتن روش‌های موجود برای گزارشگری شود. در چنین فضایی، ایجاب می‌نماید که هر چه زودتر در جهت پیوستن به این موج عظیم فناوری، مفاهیم و دستاوردها و ابزار جدید را شناسایی و بکاربندیم تا بتوانیم در عرصه رقابت بین‌المللی موفق باشیم.

گزارشگری مالی رایج و محدودیت‌های آن

گزارشگری لازمه پاسخگویی انسان است. انسان از دیرباز برای توضیح آنچه انجام می‌پذیرفته، به بالادستان خود گزارش می‌داده است. گزارش ابتدا به صورت شفاهی و به وسیله علائم اشاره‌ای و سپس به صورت مکتوب و به وسیله نمادهای نوشتاری بود و با پیدایش خط وارد مرحله جدیدی شد. گزارشگری مکتوب تا این اواخر تغییر چندانی نکرده بود اما با پیشرفت‌های اخیر در زمینه رایانه، فناوری اطلاعات و در نهایت شبکه اینترنت گزارشگری مالی و غیرمالی وارد مرحله نوینی شده است [8]. خروجی فرآیند گزارشگری مالی، تولید

1- این دو زبان توسعه پذیر هستند؛ بدین معنی که در تاریخ‌های بعد از طراحی به سهولت می‌توان ترکیب‌های جدید را به آن افزود.

صورت های مالی اساسی و یادداشت های ضمیمه این صورت ها بوده و همواره فرض بر این است که به نحوی منطقی نیازهای استفاده کنندگان خارجی و سایر ذینفعان را تامین می کند. اما برخی محدودیت های روش های رایج یا به تعبیری سنتی گزارشگری مالی تا اندازه ای آن را از اهداف خود دور می سازد. از آن جمله می توان به: (1) گزارش های مالی عملاً در اختیار گروه وسیعی از استفاده کنندگان قرار نمی گیرد که بعضاً می تواند منجر به رانت اطلاعاتی شود (2) این گزارش ها تمامی نیازهای اطلاعاتی سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان را برآورده نمی کند، (3) فاقد شاخص هایی درباره موفقیت های مالی آینده در ارتباط با تصمیمات جاری است و (4) چارچوب مفهومی و معیارهای شناخت دارایی ها در گزارشگری مرسوم مالی، جنبه های مرتبط با ارتباطات نامشهود¹ و دارایی های مبتنی بر دانش و اطلاعات² (که بخش زیادی از دارایی سازمان های دانش محور³ می باشد) را پوشش نمی دهد، اشاره کرد [4].

ضرورت وجود مدل جدید گزارشگری

در اینجا ممکن است این سوال پیش آید که "چگونه فناوری اطلاعات به مدل های گزارشگری مالی مرتبط می باشد و چرا این مدل ها به تغییر نیاز خواهند داشت؟" سرمایه گذاران و اعتباردهندگان نیز دنبال منابع اطلاعاتی متناوب برای ارزیابی کارایی شرکت هستند. از طرفی پیشرفت چشمگیر فناوری اطلاعات و مزایای آن باعث می شود اطلاعات زیادی از طریق پایگاه عمومی داده ها⁴، مخصوصاً اینترنت قابل دسترسی باشد و در نتیجه تصمیم گیرندگان بتوانند به طور روز افزون از اطلاعات به موقع و متنوع برای تصمیم گیری استفاده نمایند. در حالیکه آن ها هنوز مجبور به استفاده از اطلاعات صورت های مالی حسابرسی شده هستند که این اطلاعات فقط به صورت دوره ای و بر مبنای گذشته قابل دسترسی هستند. بنابراین منطقی است فرض کنیم که انتظار آن ها نیز برای دسترسی به اطلاعات کلیدی موجود در سیستم های اطلاعاتی داخل شرکت ها، بیشتر خواهد شد. بنابراین، اطلاعات

1- Invisible Relations

2- Information and Knowledge Based Assets

3- Knowledge Based Organizations

4-Public Database

حسابداری ارائه شده، برای تصمیم‌گیری کم‌اهمیت خواهند بود مگر اینکه مدلی جدید به منظور تهیه اطلاعات مالی به موقع و برطرف کردن این نیاز، ایجاد شود. تعدادی از سیستم‌های اطلاعاتی مؤثر در مدل گزارشگری جدید عبارتند از:

پایگاه داده‌ها (جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها)، سیستم‌های خبره¹ (کمک به تجزیه و تحلیل انحرافات، وام و تحلیل ریسک)، شبکه‌های عصبی² (به عنوان ابزار پیش‌بینی)، نرم‌افزار پشتیبانی تصمیم³ (به تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا داده‌ها را تجزیه و تحلیل کند و تاثیر تصمیمات را پشتیبانی کند قبل از اینکه یک تصمیم را انتخاب کند)، امضاهای دیجیتال و تاییدیه‌های دیجیتال⁴ (امکان حسابرسی مستمر را فراهم می‌کنند)، نرم‌افزارهای مبتنی بر هوش مصنوعی⁵ (تغییر گزارش‌ها را مطابق با شرایط امکان‌پذیر می‌کند)، زبان گزارشگری XBRL (جهت انتقال اطلاعات حسابداری به شبکه جهانی، به منظور تسهیل دسترسی سرمایه‌گذاران و تحلیلگران به اطلاعات).

یک راه تعامل با این منبع عظیم اطلاعات، خودکارسازی سازوکارهای جستجوی شبکه گسترده به کمک توسعه و استفاده از ابزار نرم‌افزاری هوشمند می‌باشد. اما توسعه این ابزار در محیط کنونی شبکه گسترده، بسیار دشوار است. سه عامل، پیش شرط استفاده اثربخش از شبکه گسترده است؛ اول اینکه داده‌های مناسب همراه اطلاعات گزارشگری مالی در شبکه گسترده، ایجاد می‌کند که جستجوها را ارتقا بخشیم (مشکل کشف منبع⁶). دوم اینکه تمام داده‌های حسابداری درون صفحات شبکه گسترده، باید به شکلی قابل اعتماد امکان تجزیه و تحلیل داشته باشند (مشکل شناسایی نشان⁷) و سوم اینکه سازوکارهای استاندارد به منظور ترغیب یا الزام شرکت‌ها برای ارائه یکنواخت گزارشات، لازم می‌باشد [8].

1-Expert Systems

2-Neural Network

3-Decision Support Software

4-Digital Signatures and Confirmations

5-Artificial Intelligence

6- The Resource Discovery Problem

7- The Attribute Discovery Problem

حقیقت شبکه گسترده این است که در هر سه زمینه فوق فاقد یک وسیله ارتباطی قابل اعتماد برای حسابداری و اطلاعات مالی می باشد. زبان علامت گذاری قابل توسعه XML روشی را برای برچسب زنی اطلاعات مالی فراهم می کند که بازیافت و تعیین خودکار محل اطلاعات را تا حد زیادی بهبود می بخشد و راه حل های تکنیکی برای کشف منبع و مشکلات شناخت نشان فراهم می آورد [6]. بنابراین، مدل های جدید حسابداری و گزارشگری مالی باید به گونه ای طراحی شود و مورد استفاده قرار گیرد که بتواند ضمن انتقال مسئولیت از تهیه کنندگان گزارش ها به کاربران، در بردارنده معیارهایی برای ارزیابی نیازهای کاربران و ارزیابی ویژگی های اطلاعات مفید در این محیط جدید باشد. این مدل ها باید در دسترس بودن داده ها را با موضوع مفید بودن برای کاربر درهم آمیزد و امکان تولید اطلاعات افزون تر در مورد ارزش های جاری دارایی های مختلف (به ویژه در مورد دارایی هایی که در صورت های مالی رایج گزارش نمی شود، مثل دارایی های مبتنی بر دانش و فرهیختگی) را فراهم آورد [5]. اطلاعات تجاری توسط معاملات تجاری ایجاد می شوند و در بسیاری از نقاط سازمان که اغلب با یکدیگر مرتبط نیستند استفاده می شوند. تمام سازمان ها برای آن که این اطلاعات را به داخل سازمان و به واحدهای وابسته خارج از سازمان ابلاغ کنند، نیاز دارند که اطلاعات تجاری را جمع آوری، بررسی، آماده و تجزیه و تحلیل کنند [4].

تعریف زبان توسعه پذیر گزارشگری مالی

XBRL را می توان به عنوان یک سیستم بار کد برای صورت های مالی در نظر گرفت که به شرکتها اجازه می دهد تا از برچسبهای متداول ملی یا بین المللی برای مشخص کردن مفاهیم گزارشگری خاص که در یک شرکت وجود دارد، استفاده کنند. امکان مبادله بلادرنگ و دقیق اطلاعاتی که بدین ترتیب کدگذاری می شوند بین سیستمها وجود دارد.

چارچوب XBRL مبتنی بر XML است که در زنجیره عرضه اطلاعات تجاری جهانی جهت ایجاد، تبدیل، و تحلیل اطلاعات تجاری استفاده می شود. یک نوع فناوری است که می تواند دقت، درستی، کار آیی و شفافیت گزارشگری مالی را افزایش دهد. در واقع یک زبان گزارشگری است که ریشه در XML دارد. XBRL یک برنامه استاندارد برای حذف کردن

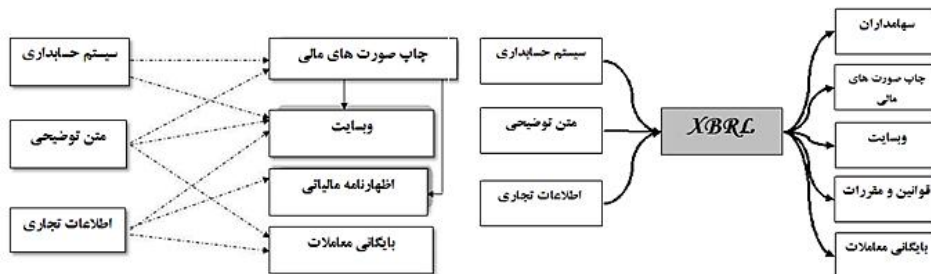
ساختار و اصطلاحات ناسازگار، و یک روش جاری در فناوری است که به عنوان زبان گزارشگری واحد تجاری مورد استفاده قرار می‌گیرد و قابلیت گسترش دارد [2]. مهمترین مزیت این سیستم اثربخشی از طریق قابلیت استفاده مجدد اطلاعاتی است که می‌تواند اطلاعات را تغییر شکل و در قالب فرمت‌های متفاوت مورد استفاده و تجزیه و تحلیل قرار دهد. زبان گزارشگری مالی توسعه پذیر به زبان گزارشگری مالی اتلاق می‌شود که نسخه مالی زبان نشانه گذاری قابل توسعه XML برای گزارشگری مالی می‌باشد و بوسیله یک کنسرسیوم بزرگی از صنایع که بدنال ایجاد شیوه‌ای یکنواخت در گزارشگری اطلاعات و وقایع مالی بودند به وجود آمد [15].

XBRL به سازمان‌ها اجازه می‌دهد که از راه عنوان بندی به اطلاعات ساختار بدهند. برای مثال هنگامیکه یک بخش از داده به عنوان درآمد عنوان بندی می‌شود، زبان گزارشگری توسعه پذیر این امکان را ایجاد می‌کند که عملیاتی را از یک تعریف دقیق از درآمد پیروی می‌کند و می‌تواند به همان صورت از آن استفاده کند، درک کنند. کامل بودن (یکپارچگی) اطلاعات با استانداردهایی که به طور گسترده‌ای مورد استفاده می‌باشند به یقین می‌رسد. بعلاوه زبان گزارشگری توسعه پذیر اطلاعات زمینه‌ای گسترده‌ای در مورد محتوای داده‌های خاص در اسناد مالی ایجاد می‌کند. برای مثال هنگامی که جمع اقلام پولی¹ در گزارشی مشخص باشد، عناوین زبان گزارشگری توسعه پذیر می‌توانند مشخص کنند که آیا داده (وجه نقد) یا (حساب‌های دریافتی) است. عناوین زبان گزارشگری توسعه پذیر همچنین نشان دهنده چارچوب زمانی برای اطلاعات خاص مثل فروش از اول سال تا کنون می‌باشد [11]. برای آنکه بتوانیم کاربرد XBRL را بهتر درک کنیم بهتر است به جریان اطلاعات با استفاده و بدون استفاده از XBRL نگاهی بیاندازیم.

1-Particular Sum Of Money

شکل ۱- جریان اطلاعات بدون استفاده از XBRL

شکل ۲- جریان اطلاعات با استفاده از XBRL

تعریف حوزه^۱

حوزه XBRL یک واحد حقوقی ملی (محلی) است که مسئولیت اطلاع رسانی و آگاهی بخشی، تدوین واژه نامه^۲ و بکارگیری XBRL را در محدوده جغرافیایی حوزه به عهده دارد. یک حوزه معمولاً مربوط به یک کشور یا سایر سازمان بین المللی (بهمطور مثالها آنتدوینا استانداردهای بین المللی حسابداری) استولی در موارد معدود، برخی کشورها که دارای ویژگی های مشترکی بوده (زبان، فرهنگ و یا ساختار اقتصادی)، می توانند یک حوزه بین المللی تعریف نمایند. به عنوان مثال، کشورهای اسپانیولی زبان دارای حوزه (IBEROAMERICA) هستند.

حوزه ملی XBRL مسئولیت گسترش آگاهی عمومی نسبت به مزایای این نوع گزارشگری را از طریق برگزاری همایش، کنفرانس، راه اندازی پروژه های XBRL آزمایشی و تدوین واژه نامه ملی براساس استانداردهای حسابداری ملی و یا بین المللی به عهده دارد. این حوزه همچنین نقش مهمی در امر آموزش، بازاریابی و تشریح ابعاد و مزایای گزارشگری XBRL برای موسسات دولتی دارد. سازمان بین المللی^۳ XBRL اهداف اصلی تشکیل هر حوزه را، فراهم نمودن شرایط مورد نیاز برای انتشار کثیرت هاد را مبرکارگیر یو پذیرش گزارشگری XBRL، تشویق و ترغیب شرکت ها برای استفاده از گزارشگری

1-Jurisdiction

2-Taxonomy

3-XBRL International (XII)

XBRL، حمایت از پروژهدوینواژهنامه، نگهداری و به روز نمودن آن، فراهم نمودن زمینه افزایش آگاهی عمومی نسبت به مزایای این سیستم برای تمامی گروه‌های ذینفع در گزارشگری مالی و همچنین آموزش منظم و پیوسته XBRL می‌داند.

در سازمان بین‌المللی XBRL عضویت کشورها دارای دو مرحله جداگانه است: مرحله اول عضویت مشروط¹؛ و مرحله دوم با کسب شرایط خاص به عنوان عضو پایدار² پذیرفته می‌شوند. حوزه مشروط³ نوعاً یک سازمان متشکل از کارگروه‌های کوچک⁴ است که مهم‌ترین کارکرد آن افزایش آگاهی عمومی نسبت به سیستم گزارشگری XBRL در بین گروه‌های مختلف بازار سرمایه با برگزاری سمینار و کارگاه‌های آموزشی، تشویق و کمک به شرکت‌ها جهت بکارگیری آزمایشی XBRL و کمک به فرایند تدوین واژه‌نامه مرتبط با XBRL (براساس استانداردهای حسابداری ملی و یا نسخه ملی شده استانداردهای بین‌المللی) است. تشکیل حوزه مشروط پیش نیاز داشتن حوزه پایدار بوده در واقع هدف از تشکیل حوزه مشروط، فراهم آوردن شرایط و بسترهای لازم جهت داشتن حوزه پایدار می‌باشد. در حوزه پایدار⁵ تعداد اعضاء نسبت به حوزه مشروط به مراتب بیشتر می‌باشد. همچنین حوزه در زمینه تدوین واژه‌نامه و بکارگیری گزارشگری XBRL توسط شرکت‌ها (حتی به صورت اختیاری) در عمل پیشرفت‌های قابل توجهی کسب کرده است. حوزه پایدار عضو کمیته بین‌المللی XBRL بوده و بنابراین دارای کرسی و حق رای است و می‌تواند در تدوین استاندارد و سیاست‌گذاری‌های این سازمان تأثیرگذار باشد.

اجزاء زبان گزارشگری توسعه پذیر

زبان گزارشگری توسعه پذیر چندین مفهوم بنیادی دارد که به سادگی می‌توانند به مفاهیم تکنولوژیکی پایه تبدیل شوند. چارلز هافمن⁶، حسابدار خبره که به عنوان پدر XBRL شناخته می‌شود، بیان می‌دارد که تلاش برای فهمیدن XBRL بدون فهمیدن یک سری

1- Provisional

2-Established

3-Provisional jurisdiction

4-Working group

5-Established jurisdiction

6-Charles Hoffman

مفاهیم پایه درباره اطلاعات مثل تلاش برای فهمیدن جبر است بدون اینکه بفهمیم جمع و تفریق، ضرب و تقسیم چگونه انجام می‌شوند [13]. زبان گزارشگری توسعه پذیر XBRL متشکل از چندین قسمت است که شامل ویژگی‌ها، واژه نامه و اسناد نمونه می‌باشد.

ویژگی‌ها¹

ویژگی‌ها، شامل قواعد گرامری فنی برای ایجاد واژه نامه و اسناد نمونه است. هدف مجموعه مشخصات و ویژگی‌ها، استانداردسازی ایجاد واژه نامه‌ها و اسناد نمونه XBRL است. مجموعه تعاریف و ویژگی‌ها XBRL همانند یک استاندارد یگانه (واحد) می‌باشد که راهنمایی‌هایی راجع به چگونگی طراحی واژه نامه‌ها و اسناد نمونه در XBRL ارائه می‌دهد. مجموعه تعاریف و ویژگی‌ها XBRL اجزاء و ویژگی‌های XBRL را که می‌توانند برای آماده کردن، مبادله و تحلیل گزارش‌های مالی مورد استفاده قرار گیرد، را به گونه‌ای تعریف می‌کند که هیچ گونه تناقضی و یا همپوشانی بین عناوین تعریف شده توسط کاربران وجود نداشته باشد. این اجزاء و ویژگی‌ها شامل دستورهای منطقی²، اسناد نمونه و واژه نامه می‌باشد [12].

واژه‌نامه³

در مفهوم عام، واژه‌نامه عبارتست از روشی برای سازماندهی (طبقه بندی) دانش. سازمان بین المللی XBRL، واژه نامه را "سیستم استاندارد تعریف و طبقه بندی محتوی (مفاهیم) گزارش‌های حسابداری" تعریف کرده است. در XBRL یک واژه‌نامه شامل یک یا چند جزء مرکزی⁴ و پایگاه ارتباطی⁵ می‌باشد. شما آن قسمتی است که تعریف جزء (به عنوان مثال مثال دارایی) در درون آن قرار می‌گیرد. در حالیکه پایگاه ارتباطی، روابط بین این اجزاء را ایجاد می‌کند. بنابراین یک شما XBRL اطلاعاتی راجع به اجزاء واژه‌نامه (مثل نام و دیگر مشخصات اجزاء) نگهداری می‌کند. پایگاه ارتباط که به عنوان سطوح⁶ هم شناخته می‌شود آن

1-Specification

2-Syntax

3-Taxonomy

4-Schema

5-Link Base

6-Layers

آن بخشی از یک واژه‌نامه است که اطلاعاتی راجع به ارتباط بین اجزاء XBRL و ارتباط این اجزاء با مراجع خاص خارجی ارائه می‌دهد [18]. بنابراین واژه‌نامه شامل مفاهیم و روابط مورد استفاده در نوع خاصی از گزارشگری تجاری است و برای ایجاد پیوند با اسناد نمونه و قادر ساختن آن‌ها برای تهیه گزارشات به کار می‌رود [19].

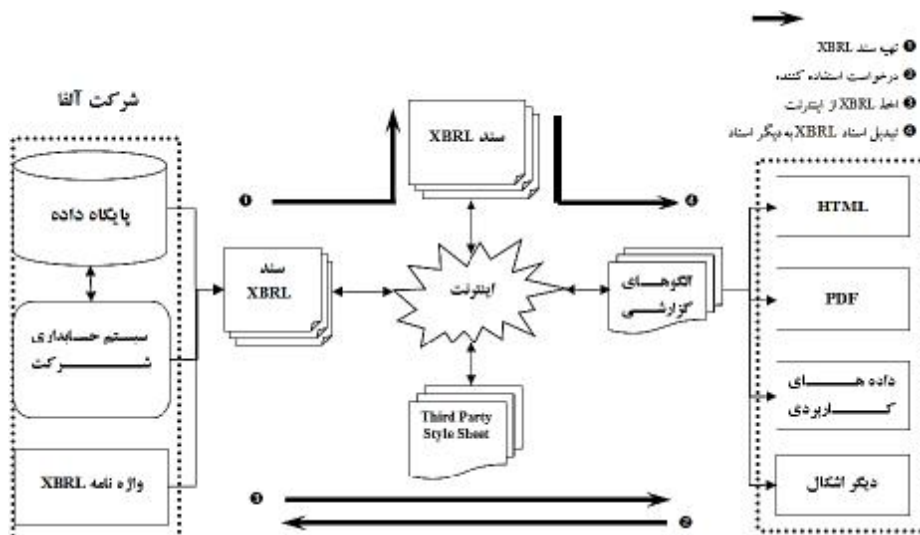
اسناد نمونه (طبقه‌بندی)¹

اطلاعات XBRL معمولاً به شکل اسناد نمونه XBRL توزیع می‌گردد. اسناد نمونه XBRL شامل اطلاعات مالی، به همراه عناوین XBRL متناظر با آن‌ها می‌باشد. سند نمونه (طبقه‌بندی) یک گزارش تجاری مثل صورت‌های مالی است که براساس مجموعه تعاریف و ویژگی‌ها XBRL آماده شده است. مفهوم اعداد و ارزش‌هایی که درون یک سند نمونه وجود دارند توسط گروه‌بندی مورد استفاده توضیح داده می‌شود. بنابراین یک سند نمونه بلااستفاده است مگر آنکه واژه‌نامه‌ای که برای ایجاد آن سند مورد استفاده قرار گرفته است را بشناسیم. به هر حال باید توجه داشت که یک سند نمونه حقایق تجاری را بیان می‌دارد و می‌تواند شامل تنها یک قلم مثل دارایی‌های جاری باشد و یا شامل یک گزارش کامل باشد.

یک سند نمونه (طبقه‌بندی) یک سند XML است که شامل یک یا چند جزء XBRL می‌باشد. یک سند نمونه XBRL از طریق تناظر اطلاعات مالی به یک واژه‌نامه که حقایق مالی و روابط میان آن‌ها را توصیف می‌کند به دست می‌آید. بنابراین تمام استفاده‌کنندگان این اسناد نمونه برداشتی یکسان از اطلاعات مالی عنوان‌بندی شده خواهند داشت. باید توجه داشت که در صورتیکه اسناد نمونه XBRL بدون مطابقت با یک واژه‌نامه خاص تهیه شوند آنگاه ممکن است اجزاء XBRL به اشتباه مورد استفاده قرار گیرند و به اشتباه تفسیر شوند و یا حتی اجزاء XBRL شامل اطلاعاتی که بیانگر آن هستند نباشند [11].

نحوه عملکرد XBRL

- شکل 3 چگونگی استفاده از زبان گزارشگری توسعه پذیر XBRL را شرح می دهد. فرض شود یک شرکت سهامی عام خواهان تهیه صورت های مالی برای تحلیلگران می باشد.
1. بعد از اینکه شرکت صورت های مالی خود را با استفاده از سیستم حسابداری داخلی خود تهیه نمود، یک سند XBRL به وسیله تناظر (نگاشت) اطلاعات مالی به عناصر واژه نامه زبان XBRL ایجاد می شود. زبان XBRL معتبر در وبسایت شرکت یا سرور¹ قرار می گیرد (مرحله 1).
  2. هنگامیکه استفاده کننده ای برای مقاصد تحلیل اطلاعات مندرج در سند XBRL نیاز داشته باشد آنرا از طریق اینترنت به دست می آورد (مرحله 2 و 3).
  3. اگر استفاده کنندگان از سند XBRL خواهان تبدیل آن سند به زبان کد گذاری فرامتن HTML یک کاربرگ یا پایگاه داده باشند، می توانند آنرا با الگوهای گزارشگری مناسب ایجاد شده توسط خود یا تهیه کنندگان بیرونی نرم افزار انجام دهند (مرحله 4). البته اسناد زبان XBRL لزماً نمی توانند به صورت اولیه به وسیله اشخاص مشاهده شوند. نرم افزارهای متناسب با زبان کد گذاری توسعه پذیر XML می توانند به طور خودکار محتوای سند XBRL را تجزیه و تغییر شکل دهند و سپس آن ها را به سیستم های دیگر جهت پردازش بیشتر تبدیل کنند [7].

شکل 3- نحوه عملکرد زبان گزارشگری توسعه پذیر (XBRL)

منافع و مزایای XBRL

ایکس بی آر ال مزایای فراوانی را در تمام مراحل گزارشگری تجاری و تحلیل ایجاد می نماید. این مزایا در خود کارسازی، کاهش هزینه ها، جابه جایی سریع تر، اطلاعات صحیحتر و قابل اتکاتر، تجزیه و تحلیل بهتر، تصمیم گیری بهتر و در نهایت اطلاعات با کیفیت بهتر به چشم می آید. زبان گزارشگری توسعه پذیر XBRL تولید کنندگان و استفاده کنندگان اطلاعات مالی را قادر به حذف فعالیت های پر هزینه دستی که معمولاً زمان بر و پرمشقت هستند می کند، از طرف دیگر با استفاده از XBRL فعالیت های زمان بر و پر هزینه ورود مجدد و سرهم کردن داده ها نیز حذف می شوند. با استفاده از نرم افزارهایی که برای ارزیابی و کار با اطلاعات XBRL تعبیه شده اند می توان بر تجزیه و تحلیل اطلاعات تمرکز کرد. به عنوان مثال جستجویی که قبلاً مستلزم ساعت ها تلاش بود در حال حاضر و با استفاده از XBRL در کسری از ثانیه انجام می گیرد [18]. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر، استاندارد کردن اجباری گزارشگری مالی را ایجاب نمی کند؛ برعکس، زبان قابل انعطافی است که پشتیبانی همه جنبه های رایج گزارشگری در کشورها و صنایع مختلف را در نظر دارد [6].

XBRL برای حسابداران مدیریت

فرآیند حسابداری در حال حاضر شامل روش‌های متعددی است که به طور قابل ملاحظه‌ای در این روش‌ها از فرآیند انتقال اطلاعات و ثبت داده‌ها به صورت دستی استفاده می‌شود. این امر باعث از بین رفتن یا کم دقتی، کم اعتباری و نادرستی اطلاعات می‌شود. در نتیجه هزینه تولید و استفاده اطلاعات بالا می‌رود، دقت و به موقع بودن قربانی هزینه‌ها می‌شوند و بر روی تجزیه و تحلیل اطلاعات اثر منفی می‌گذارد. زبان گزارشگری توسعه‌پذیر تمام توجه و قدرت خود را روی توصیف داده‌ها و اطلاعات و ارائه آن‌ها قرار می‌دهد و از این طریق فرصتی را در اختیار کاروین مالی می‌گذارد تا زمان بیشتری را با اشتباه کمتر، بر روی داده‌های اساسی صرف کنند. از طرف دیگر هنگامی که از یک منبع اطلاعاتی یکسان برای تهیه گزارش استفاده شود، دیگر نگرانی برای داده‌ها یا اطلاعات ناهمگن وجود ندارد، بلکه در این حالت باید ساختار داده‌ها و اطلاعات گزارش را مورد توجه قرار داد.

علت مهم دیگری که باعث شده است تا حسابداران مدیریت لازم بدانند خود را از XBRL مطلع سازند، این است که با وجود گسترش و توسعه ارتباطات و در دسترس بودن اینترنت برای استفاده کنندگان مالی، تمام سیستم‌های اداری و مدیریتی براساس اینترنت برنامه ریزی می‌شوند و دیگر از روش‌های سنتی مانند تهیه گزارشات با صفحات زیاد برای شرکت‌های بزرگ خبری نیست. بنابراین حسابداران مدیریت باید خود را با این برنامه‌ها و سیستم‌ها آشنا و تجهیز سازند تا بتوانند از کارایی بالایی برخوردار شوند [2].

XBRL برای حسابسان

مفهوم حسابرسی مستمر¹ چنانکه از نام آن برمی‌آید، انجام حسابرسی به گونه‌ای پیوسته است که همه طول دوره مالی را در برمی‌گیرد. این در مقابل مفهومی است که در آن حسابرسی به صورت ادواری و گاه به صورت کاملاً مقطعی انجام می‌شود که از مزایای آن می‌توان به مواردی چون، برخورد با نارسایی‌ها در زمانی نزدیک به زمان وقوع آن‌ها، نشانی از اشراف بهتر

1-Continuous Audit

بر اداره امور، قابلیت توزیع حجم کار، ارائه به موقع حرفه‌ای حسابرس، ارتقای سطح روابط با کارفرما اشاره نمود. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر برای مدیریت و حسابرسان شرکت‌ها این کارایی را به وجود می‌آورد که به داده‌های تجاری بیشتری در مدت زمان کمتری دسترسی داشته باشند. این امر باعث می‌شود تا تجزیه و تحلیل اطلاعات تجاری آسان‌تر شود که در نهایت به افزایش کارایی حسابرسی خواهد انجامید. زیرا این امکان برای حسابرسان به وجود می‌آید تا زمان بیشتری را برای تجزیه و تحلیل صرف کنند [2]. شبکه‌های حسابرسی همچنین بر این باورند که شرکت‌های پذیرنده XBRL در طول زمان، شاهد صرفه جویی‌های چشمگیری در هزینه حسابرسی داخلی و مستقل خود خواهند بود.

XBRL و بهبود در زنجیره عرضه اطلاعات

زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر منافع عمده‌ای را در همه مراحل تجزیه و تحلیل و گزارشگری تجاری ارائه می‌کند. این منافع، شامل کاهش بهای تمام شده، سرعت عمل، عملیات خودکار، اعتمادبخشی و بررسی دقیق داده‌ها، بهبود فرآیندها، تجزیه و تحلیل پیشرفته، کیفیت بالاتر اطلاعات و تصمیم‌گیری می‌باشد. زبان گزارشگری تجاری توسعه پذیر، تهیه کنندگان و استفاده کنندگان داده‌های مالی را قادر می‌سازد تا از فرآیندهای دستی هزینه بر که عموماً شامل مقایسه زمان مصرف شده و جمع‌آوری و ثبت دوباره داده‌ها می‌باشد، دوری کنند. آن‌ها قادر می‌شوند به کمک نرم‌افزاری که اطلاعات را صحیح و معتبر می‌سازد، تلاش خود را بر تجزیه و تحلیل متمرکز سازند. به عنوان مثال پژوهشگران می‌توانند استخراج اطلاعات خاصی را که در گذشته ممکن بود ساعت‌ها به طول انجامد، با XBRL در کسری از ثانیه انجام دهند.

این شامل همه آن کسانی است که داده‌های مؤسسه تجاری را دریافت می‌نمایند، یعنی شامل دولت‌ها، قانون‌گذاران، سازمان‌های اقتصادی، بازارهای بورس، مؤسسه اطلاعات مالی و نظایر آن و کسانی که آن را تهیه یا استفاده می‌کنند (شامل حسابداران، حسابرسان، مدیران مؤسسه، تحلیلگران مالی، سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان). از جمله کسانی که از مزیت

XBRL بر خوردار می‌شوند، فروشندگان نرم‌افزارهای حسابداری، صنایع خدمات مالی، مؤسسات ارتباطات سرمایه‌گذاری و صنعت فناوری اطلاعات هستند [6].

سرمایه‌گذاران زمانی در یک واحد اقتصادی سرمایه‌گذاری می‌کنند که اولاً درباره آن اطلاعات کافی داشته باشند و ثانیاً به این اطلاعات اطمینان نمایند. اعتباردهندگان نیز بدون اطلاع از وضعیت مالی و عملکرد مالی یک واحد نمی‌توانند منابع مالی خود را در اختیار آن قرار دهند. دولت هم در تصمیم‌گیری‌های مالی مختلف در سطح اقتصاد خرد و کلان به اطلاعات مالی نیاز دارد. همه این تصمیمات، سرنوشت اداره منابع کمیاب اقتصادی کشور را رقم می‌زند. بنابراین در صورتی که تصمیمات آگاهانه و مبتنی بر اطلاعات شفاف و قابل مقایسه نباشد، منابع اقتصادی تلف و اقتصاد کشور آسیب می‌بیند. از دید تهیه‌کنندگان اطلاعات مالی برای گزارشات برون‌سازمانی، این سیستم سبب صرفه‌جویی قابل توجه در زمان و هزینه برای واحدهای صف در سازمان می‌گردد. همچنین از دید استفاده‌کنندگان اطلاعات مالی سرعت دریافت و سهولت پردازش و تحلیل داده‌ها از جمله مهمترین مزیت‌های این سیستم در زنجیره اطلاعات مالی و پاسخگویی به نیازهای کاربران است. از دیگر منافع این سیستم این است که می‌توان اطلاعات قابل دسترسی در هر صنعت را با یک فرمت استاندارد ارائه نمود تا بتوان قابلیت مقایسه و توان تجزیه و تحلیل و ارزیابی کاربران را افزایش داد و از این طریق موجب تقویت و بهبود تحلیل‌های مالی سرمایه‌گذاران در فرمت‌های بالقوه سرمایه‌گذاری گردید [14].

چالش‌های XBRL

یکی از موارد اساسی در بکارگیری سیستم جدید، ادغام داده‌ها است و به دلیل تفاوت‌های موجود در شرکت‌ها، صنایع و حتی کشورهای مختلف در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و حقوقی مشکلاتی را برای همسان‌سازی و یکنواختی گزارشگری و افزایش قابلیت دسترسی اطلاعات ایجاد خواهند نمود و تا زمانی که این ناهمسانی رفع نگردد زنجیره عرضه اطلاعات در سیستم گزارشگری کارایی و اثربخشی مطلوب نخواهد داشت. تکثیر انبوهی از طبقه‌بندی‌های XBRL بر پایه اصول حسابداری متفاوت می‌تواند اهداف استانداردسازی،

قابلیت قیاس و کاربرد مجدد اطلاعاتی که XBRL آن‌ها را یافته را به خطر بیاندازد. بنابراین توسعه استانداردهای حسابرسی جهانی به عنوان پایگاه مهمی که در آن طبقه بندی XBRL را بتواند ایجاد نمود، ضروری است. در همین راستا، طبقه بندی استانداردهای گزارشگری مالی بین المللی¹ برای ایجاد زمینه متداولی برای شرکت‌ها ایجاد شده و سکویی است که مزیت‌ها و منافع XBRL را افزایش می‌دهد [10].

یکی دیگر از چالش‌های مربوط به اجرای زبان جدید این است که طراحان نرم افزارهای حسابداری باید با انجام فعالیت‌های مدرن، نرم افزارهای موجود را به گونه‌ای تعدیل نمایند که قابل انطباق با ویژگی‌های زبان XBRL باشد، تا حسابداران بتوانند در قالب نرم افزارهای حسابداری از مزایای گوناگون این تکنولوژی جدید استفاده نمایند. همچنین باید این نرم افزارهای حسابداری قادر باشند بطور خودکار بسیاری از فرایندهایی که در حال حاضر به صورت دستی انجام می‌شود پردازش و کامل نمایند. این مستلزم آن است که سازمان‌ها نیاز به تهیه اطلاعات تلفیقی را احساس نمایند و بکارگیرند. به عبارتی دیگر توسعه تجارت الکترونیکی در بازارها باید متناسب و همگام با چگونگی توسعه نرم افزارهای حسابداری تعریف شود و در بلندمدت از طریق معاملات تجاری مستقیماً به اطلاعات پردازش شده مالی در این زنجیره اطلاعاتی دست یافت. به هر حال، XBRL استاندارد نیست که در خلأ و محدوده یک سازمان مورد استفاده قرار گیرد و مزایای اجتماعی آن تنها از طریق بکارگیری انبوه به دست می‌آید [17].

XARL: زبان اطمینان بخش برای اطلاعات XBRL

صحت مالی مندرج در یک سند XBRL، به قابلیت اتکای پردازش‌های مورد استفاده برای ایجاد سند، ماهیت و میزان مطمئن بودن فرایندهای انجام شده روی آن اطلاعات و مقدار امنیت برقرار شده برای حفاظت از صحت اطلاعات بستگی دارد. زبان گزارشگری اطمینان

1- Information Financial Reporting Standards, General Purpose

بخش توسعه‌پذیر (XARL¹) صورت توسعه یافته‌ای از XBRL مبتنی بر XML است که ارائه‌کنندگان خدمات اطمینان بخشی و تضمین کیفیت را قادر می‌سازد تا صحت اطلاعات دارای برچسب XBRL منتشر شده در اینترنت را تأیید و گزارش کنند. این زبان به کاربران و شرکت‌ها نیز کمک می‌کند تا به این قبیل اطلاعات مالی اعتماد کنند. در صورت وجود زیرساخت مناسب، XARL می‌تواند روشی را برای ایجاد اطمینان نسبت به صحت اطلاعات مالی مندرج در اسناد XBRL فراهم کند.

زبان XARL نیز مثل XBRL عناصر نشان‌دهنده اطلاعات مربوط به فرایند اطمینان بخشی و اجزای پشتیبان آن را برای ترکیب با XBRL، تعریف می‌کند تا به کاربران اجازه دهد درباره میزان اعتمادی که به هر یک از اقلام داده‌های دریافت شده می‌کنند، قضاوت آگاهانه‌ای داشته باشند. به عبارت دیگر، یک سند XARL شامل برچسب‌هایی است که نوع تضمین، تاریخ اطمینان بخشی، امضای دیجیتالی حسابرس، قابلیت اتکای سیستم و غیره را نشان می‌دهد [5].

عوامل موفقیت پیاده‌سازی XBRL

بکارگیری نوآوری ترکیبی از تأثیرات کشش و فشار است [17]. والف (2004) چنین بحث می‌کند که بکارگیری نوآوری پیچیده و وابسته به محیط بکارگیری است. مطالعه ادبیات موضوعی بیانگر آن است که محققان عوامل محیطی، سازمانی، فناوری و آگاهی را مهمترین عوامل موفقیت در پیاده‌سازی XBRL می‌دانند. زمینه محیطی شامل حوزه‌هایی است که سازمان‌های اجراکننده در آن به کسب و کار مشغول می‌باشند. عوامل سازمانی شامل ویژگی‌هایی مثل کیفیت و در دسترس بودن نیروی انسانی، مهیا بودن منابع مالی و ساختارهای مدیریتی است و برخی از مهمترین متغیرهای عامل فناوری عبارتند از مزایا و هزینه‌های ادراکی از بکارگیری و مشکلات یکپارچگی در سازمان. دی پیترو (1990) و والف (1994)، عوامل محیطی، سازمانی و عوامل مرتبط به فناوری را در تصمیم‌پذیرش نوآوری مؤثر و مهم می‌دانند.

1-eXtensible Assurance Reporting Language (XARL)

عوامل سه گانه (محیطی، سازمانی و فناوری) در پژوهش تروشان و دالین (2007) در مورد بکارگیری نوآوری XBRL مورد مطالعه و تایید واقع گردیده است. سهرابی و خانلری (1388) عواملی شامل (محیط بیرونی، شرایط سازمانی، وضعیت فناوری و میزان آگاهی) را در پذیرش این فناوری در سازمان‌ها مهم و مؤثر دانسته‌اند [3]. شاخص‌های مطرح در عوامل کلی مذکور در زیر بیان گردیده است؛

عوامل محیطی

ادبیات موضوعی بکارگیری نوآوری، چندین عامل محیطی که بر تصمیمات پیاده سازی تأثیر دارد را شناسایی نموده است. طبق نظر تورناتزکی و فلشر (1999) زمینه محیطی شامل حوزه‌هایی است که سازمان‌های اجراکننده در آن به کسب و کار مشغول می‌باشند و عبارت است از صنعت، رقبا، قوانین و روابط با دولت. برخی محققان (از جمله تید و همکاران، 2001) عوامل حیاتی برای پیاده‌سازی موفقیت‌آمیز نوآوری را شامل قابلیت سازمان‌ها در پیش بینی و پاسخگویی به تغییرات بازار و صنعت نیز دانسته‌اند. طبق باور آنان، فشارهای خارجی همچون رقابت، جهانی شدن و پیشنهادات ارزش مشتری جدید می‌تواند بر بکارگیری نوآوری مؤثر باشد. با استفاده از مورد کاوی بکارگیری بانکداری اینترنتی در میان مشتریان شرکتی در تایلند، روچاناکیتومنائی و اسپسی¹ (2008) چنین نتیجه گرفتند که ابعاد فرهنگی می‌تواند اثری معنی‌دار بر بکارگیری نوآوری داشته باشد. همچنین، مباحث قانونی شامل حریم خصوصی و اعتبارسنجی عوامل عمده دیگری هستند که از نوآوری‌های مرتبط با اینترنت نشأت می‌گیرند [16].

تروشان و دالین فشارهای خارج از سازمان، فرهنگ جامعه، مباحث قانونی، دولت و تأثیر الگوهای پذیرش موفق را تحت عنوان عوامل محیطی در پذیرش XBRL مؤثر دانسته‌اند. قانون‌گذاران و نمایندگان دولتی با استفاده از XBRL قادر خواهند بود که هزینه‌های جمع‌آوری اطلاعات را کاهش دهند. لاوسون و همکارانش با مطالعه‌ای بر روی شرکت‌های کوچک و متوسط استرالیایی دریافتند که ارتباطات با انجمن‌های دولتی و صنعتی از طریق

1-Rotchanakitumnuai & Speece

افزایش آگاهی، آموزش و بودجه نقشی حیاتی در بکارگیری نوآوری دارد. سیمپسون و دوچرتی¹ (2004) نیز در انگلستان نتایج مشابهی نسبت به محیط استرالیایی تجربه کردند ولی نتیجه گرفتند که اگر چه نقش دولت و انجمن‌های صنعتی ضروری هستند اما برای موفقیت بکارگیری این نوآوری کافی نیستند [17].

عوامل سازمانی

عوامل سازمانی نقشی مهم در پیاده‌سازی یک نوآوری دارند. به طور مثال، رابطه مثبتی بین دانش کارکنان و گرایش به بکارگیری نوآوری وجود دارد. دانش شامل مهارت‌ها و نگرش‌های مورد نیاز برای اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های کاربردی نوآورانه است. همچنین، نگرش مدیران نسبت به نوآوری‌ها و نیز مزایای ادراکی از اهمیتی عمده برای بکارگیری برخوردارند. به طور مثال، مدیرانی که گرایش‌های ریسک‌گريزانه نسبت به نوآوری‌ها دارند به احتمال زیاد در مورد بکارگیری نوآوری نگرش‌های منفی خواهند داشت. از پیامدهای ممکن چنین نگرش‌هایی، قصور در تخصیص منابع لازم خواهد بود. عده‌ای از محققان بیان نموده‌اند که محیط سازمانی شامل ویژگی‌هایی مثل کیفیت و در دسترس بودن نیروی انسانی، مهیا بودن منابع مالی و ساختارهای مدیریتی است [9].

عوامل سازمانی نقش مهمی در پیاده‌سازی یک نوآوری دارند. به طور مثال، رابطه مثبتی بین تحصیلات کارکنان و گرایش به بکارگیری نوآوری وجود دارد. تحصیلات شامل مهارت‌ها، دانش و اعتماد به نفس مورد نیاز برای اجرای موفقیت‌آمیز برنامه‌های کاربردی نوآورانه است. بنابراین تحصیلات نه تنها بر پذیرش نوآوری مؤثر است بلکه بر سرعت و میزان اجرای نوآوری در سازمان هم مؤثر است. تروشان و دالین (2007)، کیفیت نیروی انسانی و تحصیلات کارکنان، نگرش‌های مدیریتی و منابع مادی سازمان جهت پیاده‌سازی XBRL را به عنوان عوامل سازمانی، مهم و مؤثر دانسته‌اند.

نگرش مدیران نسبت به نوآوری‌ها و نیز مزایای ادراکی از اهمیت عمده‌ای برای بکارگیری برخوردارند. به طور مثال مدیرانی که گرایش‌های ریسک‌گريزانه نسبت به نوآوری‌ها

1-Simpson & Docherty

دارند به احتمال زیاد در مورد بکارگیری نوآوری نگرش‌های منفی خواهند داشت. از پیامدهای ممکن چنین نگرش‌هایی، قصور در تخصیص منابع لازم خواهد بود [16]. شکست در به دست آوردن حمایت مدیریت ارشد می‌تواند منجر به عدم موفقیت بر پذیرش فناوری شود. سازمان‌های بزرگ به نسبت سازمان‌های کوچک ممکن است منافع بیشتری برای پذیرش یک فناوری مانند XBRL داشته باشند [3]. در مقابل سازمان‌های کوچکی پیدا شده‌اند که در برابر عقاید نوآورانه و فناوری‌ها کمتر محافظه‌کار باشند و باز عمل کنند [17].

عوامل فن‌آوری

تصور از ویژگی‌های یک نوآوری می‌تواند بر بکارگیری آن مؤثر باشد. در مجموع، ویژگی‌های مختلفی که تأثیری عمده بر بکارگیری نوآوری دارند شامل مزایای نسبی در مقابل هزینه‌های بکارگیری، پیچیدگی و قابلیت تطبیق با سازمان اجراکننده و میزان قابل مشاهده بودن نتایج نوآوری است. نوآوری‌ها می‌توانند از طریق مزایایی چون ارتقاء کیفیت و خدمات، کارایی و قابلیت اطمینان مزیت رقابتی ایجاد کنند. آگاهی از مزایای یک نوآوری خاص از پیش شرط‌های بکارگیری آن محسوب می‌شود. از طرفی، هزینه‌های راه‌اندازی و بکارگیری، مشکلات فنی و پیچیدگی‌های نوآورانه از جمله ویژگی‌های غیر جذاب و بازدارنده نوآوری هستند. برخی محققان معتقدند که یکپارچگی بین برنامه‌های کاربردی مرتبط با نوآوری جدید و سیستم‌های قدیمی به آسانی و بدون مقاومت حاصل نمی‌شود. مجموع برداشت‌های مثبت و منفی نسبت به نوآوری، میزان آمادگی سازمان را برای بکارگیری یک نوآوری خاص تعیین می‌کند که به نوع صنعت و اندازه سازمان بستگی دارد.

ادراک از ویژگی‌های یک نوآوری می‌تواند بر بکارگیری آن مؤثر باشد. طبق نظر تورناتزکی و فلشر (1990)، برخی از مهمترین متغیرهای عامل فناوری عبارتند از، مزایا و هزینه‌های ادراک از بکارگیری، مشکلات یکپارچگی نوآوری در سازمان [17].

ویژگی‌های نوآوری شامل مزایای نسبی در مقابل هزینه‌های بکارگیری، پیچیدگی و قابلیت تطبیق با سازمان اجراکننده و میزان قابل مشاهده بودن نتایج نوآوری است. نوآوری‌ها می‌توانند از طریق مزایایی همچون ارتقا کیفیت و خدمات، کارایی، قابلیت اطمینان، مزیت

رقابتی ایجاد کنند. آگاهی از مزایای یک نوآوری از پیش شرط‌های بکارگیری آن محسوب می‌شود. از طرفی هزینه‌های راه اندازی و بکارگیری، مشکلات فنی و پیچیدگی‌های نوآورانه از جمله ویژگی‌های غیر جذاب و بازدارنده نوآوری هستند. برخی محققان معتقدند که یکپارچگی بین برنامه‌های کاربردی مرتبط با نوآوری جدید و سیستم‌های قدیمی، به آسانی و بدون مقاومت حاصل نمی‌شود. مجموع ادراکات مثبت و منفی نسبت به نوآوری، میزان آمادگی سازمان را برای بکارگیری یک نوآوری خاص تعیین می‌کند، که بر نوع صنعت و اندازه سازمان بستگی دارد [10].

میزان آگاهی

میزان آگاهی مدیران و کارکنان از این فناوری و دستاوردهای سازمانی آن می‌تواند به عنوان یک پیش نیاز اولیه برای پیاده سازی XBRL باشد که می‌تواند از طریق اطلاع رسانی و آموزش ارتقا یابد. عواملی مانند به دست آوردن یک دانش عمیق تر از XBRL و به دست آوردن تصویر یک شرکت پیشرو در بکارگیری فناوری و بهبود شهرت بنگاه در بازارهای سرمایه نقش قابل توجهی در پذیرش داوطلبانه XBRL ایفا می‌نمایند. تروشانی و دالین چنین بحث می‌نمایند که گروه‌های ذینفع هنوز ضرورت بکارگیری XBRL را درک ننموده‌اند [22].

نتیجه گیری

فناوری مبادله الکترونیکی اطلاعات و گزارشگری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی، تنها به کارسازی عملیات دسترسی و کنار گذاشتن شیوه‌های مبتنی بر کاغذ، محدود نمی‌شود، بلکه کاربرد آن نقش تعیین کننده‌ای در افزایش کارایی و بهره‌وری سازمان‌ها، بهبود مدیریت و روان ساختن معاملات و مراودات بازرگانی دارد و به طور کلی نحوه فعالیت سازمان‌ها را به صورت بنیادی تغییر می‌دهد، زیرا در تصمیم‌گیری‌های مالی توسط مدیران، دسترسی آسان و مطمئن به اطلاعات و برقراری ارتباط سریع با بازارها اهمیت و حساسیت خاصی دارد. با بهره‌گیری از مبادله الکترونیکی اطلاعات حسابداری و گزارشگری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی، هزینه تهیه، پردازش و کاربرد اطلاعات کاهش می‌یابد، فاصله جغرافیایی و زمان بین واحدهای سازمان از بین می‌رود و سازمان‌های گسترده و منشعب به صورت یک عرصه به هم پیوسته و بدون مرز در

می آید. در حقیقت مدیریت مؤثر اطلاعات سبب جابه‌جایی مزیت‌های سنتی می‌شود و خود به‌عنوان یک برتری رقابتی نیرومند در صحنه تجارت ظاهر می‌شود. یکی از ویژگی‌های مهم استفاده از گزارشگری مبتنی بر شبکه گسترده جهانی به جای روش‌های سنتی مبتنی بر کاغذ، کاهش هزینه گردآوری، پردازش و انتشار اطلاعات است که موجب صرفه جویی در هزینه فعالیت‌های مختلف مالی و تجاری می‌شود.

در چنین فضایی، کشورهای در حال توسعه از جمله جمهوری اسلامی ایران، ناگزیر باید افق نگرش خود را به فراتر از شیوه‌های سنتی حسابداری و گزارشگری گسترش دهند. آنچه به یقین می‌توان گفت این است که چنانچه کشوری، به‌هر علت نتواند به این موج شتابان و فراگیر پیوندد، در آینده‌ای نه چندان دور، در رقابت بین‌المللی به حاشیه رانده خواهد شد و بسیاری از فرصت‌های کسب و کار را به سود دیگران از دست خواهد داد. لذا با توجه به وجود بسترهای فنی لازم جهت بکارگیری استانداردهای نوین گزارشگری، اصلاح قانون بازار اوراق بهادار و وجود الزامات قانونی مناسب جهت اطلاع‌رسانی شرکت‌ها و نیز با عنایت به لزوم پاسخگویی مدیران شرکت‌ها در قبال صحت و قابلیت اتکای اطلاعات منتشره برای سرمایه‌گذاران بر اساس قانون، می‌توان گام‌های جدی‌تری در راستای اجرایی‌نمودن شیوه‌های نوین گزارشگری مالی برداشت و بدین وسیله شرایط تصمیم‌گیری مناسب‌تر سرمایه‌گذاران، تسهیل در ارائه اطلاعات توسط شرکت‌ها و کاهش هزینه‌های تهیه و نشر اطلاعات، تسهیل در ایفای مسئولیت پاسخگویی مدیران شرکت‌ها و نهایتاً تسهیل در امر رسیدگی و نظارت بر گزارشگری شرکت‌ها توسط حسابرسان و مقامات ناظر را فراهم نمود؛ که به نظر می‌رسد، تحقق این موضوع در وهله اول مستلزم تهیه و تدوین سرفصل حساب‌ها و واژه‌نامه XBRL براساس استانداردهای ملی و انطباق آن با استانداردهای بین‌المللی، فرهنگ‌سازی و آموزش، و سپس دریافت اطلاعات به صورت داوطلبانه از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و پس از آن شرکت‌های ثبت‌شده نزد سازمان بورس و تست آن، و در نهایت الزام شرکت‌ها به ارائه اطلاعات براساس استاندارد مزبور می‌باشد.

منابع و مآخذ

1. امینی، پیمان. و مرادی، فریدون. (1386). گزارشگری واحدهای اقتصادی در اینترنت. حسابرس. (39)
2. بزرگ‌اصل، موسی. و ولی‌پورکنی، جمال. (1385). آشنایی با مفاهیم و کاربرد زبان گزارشگری تجاری گسترش‌پذیر. فصلنامه حسابدار رسمی. سال سوم (8 و 9).
3. سهرابی، بابک. و خانلری، امیر. (1388). پیش‌نیازهای پیاده‌سازی زبان توسعه‌پذیر گزارش‌گیری کسب و کار (XBRL). فصلنامه بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. (56).
4. شفاعی، مجتبی. و کاظمی، مهدی. (1388). مقدمه‌ای بر زبان گزارشگری تجاری گسترش‌پذیر (چاپ اول). تهران. رهپویان خرد
5. عرب‌مازار یزدی، محمد. و حسنی آذر، الهام. (1385). امنیت در خدمات گزارشگری مالی مبتنی بر XML. ماهنامه حسابدار. (178).
6. عزیززاده، طاهره. (1387). تاثیر کاربرد زبان گزارشگری تعاملی در آینده گزارشگری مالی. ماهنامه حسابدار. (204).
7. فریور لیلان، فیروز. (1386). بررسی عوامل کمک‌کننده به حسابرسی در محیط زبان گزارشگری مالی قابل توسعه XBRL، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی.
8. نیکبخت، محمدرضا. و گل‌کار، راحله. (1390). بررسی عوامل مؤثر بر پذیرش زبان توسعه‌پذیر گزارشگری مالی در شرکت ملی پتروشیمی ایران و شرکت‌های تابعه. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی. (66).
9. Alles, M., Kogen, G. A., Vasarhelyi, M. (2008). Exploiting Comparative advantage: A paradigm for Value added research in accounting information systems. *International Journal of Accounting Information Systems*. 9(4).
10. Bonson, E., Cortijo, V. and Escobar, T. (2009). Towards the global adoption of XBRL using international Financial Systems. *Journal of Accounting Information Systems*. Vol. 10
11. Boritz, J. F., and No, W. G. (2004). Assurance Reporting for XML-Based Information Services: XARL, *Extensible Assurance Reporting Language*. Vol. 27(4)
12. Hurt, R. L. (2008). *Accounting Information Systems Basic Concepts &*

Current Issues, 3rd Edition, McGraw-Hill Publishers.

13. Oppenheim, R. (2008). XBRL 101-Value for the Accounting Professional, Business Analyst Company Executive, CPA Practice. Forum. 4
14. O'Rourke, J. and Malwitz, M. (2006). XBRL; Enabling Faster, More Transparent Financial Reporting. *Hyperion Solutions Corporation*. Vol. 10
15. Romney, P. J. and Steinbart, M. B. (2007). Accounting Information Systems, *Journal of Accounting Information*. Vol. 8
16. Rotchanakitumnai, S. and Speece, M., (2008). Barrier to Internet banking adoption: a qualitative Study among Corporate Customers in Thailand, *International Journal of Bank Marketing*. Vol. 21
17. Troshani, I. and Doolin, B. (2007). Innovation diffusion: a Stakeholder and Social Network view, *European Journal of Innovation Management*. 10(2).
18. www.xbrl.org
19. www.iasb.org

Essentials of XBRL: Financial Reporting in the 21st Century

*Masoud Hasani Alghar*¹

1. Faculty member of Accounting Department of Bozorgmehr University of Ghaenat, South Khorasan, Iran.

*Corresponding Author email:acc.hasani@gmail.com

Abstract:

Electronic data interchange technology and reporting on the World Wide Web, way interactions and informing about status and financial performance of the companies various stakeholders has changed. One of the tools based on these technologies, which has been of great interest and the major benefits at all stages of the analysis providing trade reporting, eXtensible Business Reporting Language (XBRL). Extensible Business Reporting Language, Financial information with standardized way in the preparation, dissemination and exchange of financial information provided. One of the important features of the World Wide Web based reporting rather than the traditional method, reduces the cost of collecting, processing and disseminating information, which saves the cost of business and financial activities.

The growing use of XBRL in the world shows, which this method is considered as the future of financial reporting and may lead to abandonment of existing methods for reporting. In such an environment requires which the sooner in order to join the great wave of technology, achievements and new tools and concepts use to identify and applied, in addition to successfully compete in the international arena, the convoy got back development.

Keywords:*eXtensible Business Reporting Language (XBRL), eXtensible Assurance Reporting Language (XARL), Jurisdiction, Implementation SuccessFactors, Information Technology*